

УДК 368.912:369.042

М. В. Демченко

менеджер з розвитку мережі
страхової групи «ТАС»

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СФЕРІ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ТА ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Проаналізовано основні проблеми, що гальмують діяльність страхових компаній у сфері накопичувального та пенсійного страхування в Україні. Сформульовані рекомендації щодо вдосконалення законодавчо-нормативного забезпечення їх діяльності та підвищення мотивації громадян до участі у недержавному накопичувальному страхуванні. Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності діяльності страхових компаній у цій сфері за рахунок забезпечення їх фінансової надійності, розширення інвестиційної діяльності, впровадження нових страхових продуктів, використання сучасних інформаційних технологій, підвищення професійного рівня персоналу та вдосконалення системи підготовки фахівців із страхування життя.

Ключові слова: страхові компанії, накопичувальне страхування, недержавне пенсійне забезпечення.

The basic problem hindering the activities of insurance companies in the savings and pension insurance in Ukraine. Recommendations for improving the legislative and regulatory support their activities and increase the motivation of citizens to participate in the private savings insurance. The ways of increasing the efficiency of insurance companies in this area by providing them with financial stability, expansion of investment, introduction of new insurance products, the use of modern information technology, professional development of staff and improve training system for life insurance.

Keywords: insurance companies, endowment insurance, private pension provision.

Сьогодні в Україні на порядок денний знову піднято питання реформування пенсійної системи. Слід, відзначити, що формування законодавчої бази переходу до трирівневої пенсійної системи було закладено ще у 2003 році прийняттям законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [1] та «Про недержавне пенсійне забезпечення» [2]. Перший із цих законів передбачав формування накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, однак його впровадження відкладається з року на рік. Другий закон створив умови для впровадження в Україні, починаючи з 2004р., системи недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ).

Основними учасниками системи недержавного пенсійного забезпечення, згідно чинного законодавства, на сьогодні є недержавні пенсійні фонди (НПФ). Однак обсяги їх активів та накопичених внесків незначні в світовому та європейському порівнянні. При цьому успішно працюють в основному лише ті корпоративні та професійні НПФ, за якими стоять великі фінансові установи, корпорації або галузеві об'єднання. Понад 90% пенсійних платежів НПФ отримують за контрактами з юридичними особами.

У зв'язку із запровадженням НПЗ в Україні, на ринку страхування життя відбулося зростання акценту в роботі страхових компаній на пенсійні та накопичувальні програми страхування життя, на які припадає 50% ринку страхування життя в Україні. Згідно з Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» страхові компанії дозволяється укладати договори страхування довічної пенсії за

рахунок коштів, що накопичуються в недержавному пенсійному фонді. Однак, в рамках чинного страхового законодавства України [3], компанії із страхування життя (т.зв. СК «Life») мають можливість здійснювати накопичувальне страхування життя громадян впродовж певного терміну, до досягнення пенсійного або іншого, визначеного договором, віку.

Упродовж всього часу від запровадження недержавного пенсійного забезпечення в Україні триває дискусія щодо ролі та місця страхових компаній у системі НПЗ [4-6]. «Прихильники» НПФ наголошують, що страхова організація не має права здійснювати збір пенсійних внесків в рамках існуючого механізму НПЗ. З іншого боку, за рахунок кадрової забезпеченості та розвинутої інфраструктури, страхові компанії, на противагу НПФ, більш успішно діють у сфері недержавного пенсійного та накопичувального страхування фізичних осіб. До переваг СК «Life» відносять більш широку гаму продуктів та поєднання процесу накопичення коштів зі страховим захистом клієнтів [6]. Тільки страхові компанії можуть здійснювати довічну виплату накопичених пенсій.

Питання розвитку ринку страхування життя в Україні та діяльності страхових організацій у сфері недержавного пенсійного страхування висвітлювалося у працях О.Залетова, С. Мельникова, О.Фарат, В.Тринчука, Р. Пікуса, А.Зелінської, В. Адамовича, В. Сахацького, О.Коваля та ін.

Разом з тим, незважаючи на це, роль та місце страхових компаній у розвитку недержавного пенсійного страхування, забезпеченні більш

ефективної соціальної та інвестиційної політики держави, залишаються недостатньо дослідженими. Потребують додаткового вивчення питань виявлення проблем, що гальмують їх діяльність у сфері НПЗ, та визначення шляхів підвищення їх ефективності.

Метою даної статті є обґрунтування та внесення пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності страхових компаній у сфері недержавного пенсійного та накопичувального страхування в Україні.

Існує низка проблем, які гальмують ефективність діяльності страхових компаній у сфері НПЗ:

- загальноекономічні проблеми (низький рівень життя населення та економічна криза);
- проблеми створення сприятливого законодавчо-нормативного поля;
- проблеми мотивації громадян та установ до участі в НПЗ;
- проблеми організаційної та маркетингової ефективності діяльності страхових компаній.

Основними напрямками вдосконалення законодавчо-нормативного забезпечення діяльності страхових компаній у сфері НПЗ є:

а) створення умов для рівноправної конкуренції суб'єктів НПЗ.

Сьогодні на ринку НПЗ існують законодавчі переваги для діяльності недержавних пенсійних фондів, які, однак, протягом 10 років не довели ефективності своєї діяльності, зокрема на ринку пенсійного страхування фізичних осіб. Існує нагальна потреба в удосконаленні законодавчої бази недержавного пенсійного забезпечення, зокрема стосовно рівноправного функціонування у системі НПЗ банків та страхових компаній.

б) прийняття нової редакції Закону «Про страхування»⁴, в якому містяться багато новацій, що сприятимуть розвитку страхування життя в Україні, зокрема щодо забезпечення фінансової надійності та прозорості діяльності страховиків, запровадження інвестиційного страхування життя, регулювання діяльності страхових посередників, підвищення ролі саморегульованих організацій у розвитку страхового ринку.

в) внесення змін в податкове законодавство для підвищення привабливості недержавного пенсійного забезпечення, зокрема щодо:

- збільшення податкового кредиту громадянам за сплачені ними пенсійні внески;
- зменшення ставки оподаткування пенсійних виплат;
- стимулювання корпоративного страхування, збільшення компенсацій для працевластців при сплаті добровільних внесків на пенсійне страхування своїх працівників.

Важливим напрямом підвищення ефективності діяльності страхових компаній у сфері недержавного накопичувального страхування є підвищення

поінформованості та мотивації громадян до участі у НПЗ. Результати проведеного нами соціологічного дослідження показали, що найбільш вагомими причинами, стримуючими населення від участі у недержавному накопичувальному страхуванні, виявилися недостатня його поінформованість, побоювання втрати коштів та недовіра до фінансових інститутів [7]. Це свідчить про необхідність проведення широкомасштабної роз'яснювальної роботи з метою підвищення рівня поінформованості та довіри населення до фінансових інститутів. Державою та страховими компаніями приділяється недостатньо уваги пропагуванню можливостей НПЗ через ЗМІ, особливо телебачення та Інтернет.

З метою покращення поінформованості та підвищення мотивації населення до участі у НПЗ доцільним є:

а) організація системного інформування громадян у засобах масової інформації, зокрема на телебаченні. Показ інформаційно-роз'яснюючої програми про реформування пенсійної системи та недержавне пенсійне забезпечення, на Першому національному телеканалі, або в регіональних ТРК;

б) створення в регіонах інформаційно-консультативних центрів з питань недержавного пенсійного забезпечення, до основних завдань яких входили б:

- проведення інформаційних заходів щодо можливостей недержавного пенсійного страхування;
- забезпечення консультування громадян з питань НПЗ представниками недержавних пенсійних фондів та страхових компаній, які діють у регіоні;
- моніторинг розвитку недержавного пенсійного забезпечення у регіоні для потреб Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг);
- консультування учасників ринків фінансових послуг та моніторинг захисту прав споживачів фінансових послуг у регіоні представником Нацкомфінпослуг.

в) для підвищення довіри населення до накопичувального страхування життя в Україні необхідно забезпечити прийняття Закону України «Про Фонд гарантування страхових виплат за договорами страхування життя».

Реалізація стратегії підвищення ефективності діяльності страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення в Україні вимагає, окрім вирішення питань формування сприятливого інституційно-правового середовища та створення системи мотивації до участі в ньому громадян та підприємств, також і оперативного реагування страхових компаній на сучасні виклики та якісні зміни у їх діяльності. Це стосується як забезпечення фінансової надійності та прозорості компаній відповідно до європейських стандартів, так і завдань підвищення їх організаційної та маркетингової ефективності, розширення клієнтської бази, підвищення якості обслуговування тощо.

До основних напрямів підвищення ефективності діяльності страхових компаній у цій сфері слід віднести:

⁴

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53637

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

1) забезпечення фінансової надійності та прозорості страхових компаній відповідно до європейських стандартів.

Для реалізації цього завдання необхідно забезпечити:

- збільшення капіталізації страхових компаній відповідно до вимог, що передбачені у новій редакції Закону України «Про страхування»;
- зростання якості активів та страхових резервів;
- впровадження сучасних методів оцінки ризиків для забезпечення платоспроможності згідно європейських стандартів;
- перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності та забезпечення прозорості діяльності.

2) вдосконалення та розширення інвестиційної діяльності.

Інвестиційна діяльність страховиків є одним із важливих факторів забезпечення ефективного функціонування страхової компанії. Вона дозволяє здійснювати нагромадження коштів для збільшення ресурсів страховика, забезпечення його платоспроможності та виконання зобов'язань, вкладення коштів у розвиток компанії та створення нових страхових продуктів тощо.

На сьогодні основними напрямками інвестування страхових компаній є банківські депозити та цінні папери. Суттєвими проблемами у здійсненні інвестиційної діяльності страховиків є нерозвиненість фондового ринку в Україні, законодавчі обмеження щодо інвестування, відсутність довгострокових фінансових інструментів.

Для розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній необхідно забезпечити розвиток ринку цінних паперів, зокрема – державних облігацій та казначейських векселів. Позитивні зрушення у розвитку ринку цінних паперів має дати запровадження в дію Закону «Про інститути спільного інвестування».

Важливим для зростання інвестиційних можливостей страховиків є впровадження різновиду накопичувального страхування життя – інвестиційного страхування життя (unit-linked insurance), яке набуває все більшого поширення в країнах з розвинутими фінансовими ринками.

Інвестиційне страхування передбачає укладення договорів накопичувального страхування життя, виплати за якими (повністю або частково) залежать від результатів інвестування страхових внесків [8]. Якщо в інших випадках коштами клієнта розпоряджається страхова компанія, то в програмах unit-linked клієнт бере на себе ризики (повністю або частково) і сам вибирає напрями інвестування своїх коштів. Перенесення інвестиційного ризику на клієнта дає можливість страховим компаніям зменшувати страхові резерви для цих програм та інвестувати вивільнені кошти.

Для запуску інвестиційного страхування в Україні необхідне прийняття нової редакції Закону України «Про страхування», у якому визначено механізми інвестиційного страхування, процедуру розрахунку

страхових сум і тарифів, а також принципи розподілу відповідальності між страховиком та клієнтом.

Після прийняття цього закону, Нацкомфінпослуг необхідно розробити та впровадити пакет відповідних нормативних документів та детально регламентувати процедури здійснення інвестиційного страхування.

Для забезпечення успішної інвестиційної діяльності страхових компаній доцільним є створення страховиками своїх компаній з управління активами (КУА), а також розвиток співпраці з іншими КУА та інститутами спільного інвестування для більш повного використання інструментів інвестування.

3) розробка та впровадження нових страхових продуктів

Сьогодні основною вимогою часу є створення страхового продукту максимально індивідуальним.

Страховий продукт повинен відповідати наступним критеріям:

- різноманітний набір опцій для споживачів щодо суми та частоти страхових внесків, форми здійснення страхових виплат (одноразова, довічна, протягом визначеного періоду), валюти накопичення, захисту від ризиків тощо;
- забезпечення інвестиційного доходу;
- гнучкість умов полісу, можливість оперативного корегування умов договору страхування відповідно до побажань клієнта.

Вимогою часу є розробка та впровадження такого виду страхових продуктів як електронні страхові поліси та їх продаж через Інтернет.

Значні перспективи має розробка продуктів інвестиційного страхування життя - unit-linked-полісів. Прогнозуючи впровадження інвестиційного страхування, деякі українські страхові компанії вже сьогодні почали розробляти відповідні страхові продукти (наприклад, продукт «ТАС – Інвест» страхової компанії «ТАС»). Введення в дію нової редакції Закону України «Про страхування» сформує під ці програми чітку нормативну базу.

Розробку нових страхових продуктів корпоративного накопичувального страхування доцільно здійснювати на принципах співфінансування пенсійних внесків працівником та роботодавцем. Активізація корпоративного накопичувального страхування можлива при умові відміни (або суттєвого зменшення) нарахування єдиного соціального внеску (ЄСВ) при укладенні організаціями договорів накопичувального страхування життя.

4) Вдосконалення бізнес-процесів та сервісного обслуговування

Підвищення ефективності діяльності страхових компаній зумовлює потребу перепроєктування існуючих бізнес-процесів з метою покращення рівня обслуговування. З метою налагодження безпосередніх та постійних контактів із страхувальниками провідні страхові компанії світу активно впроваджують стратегію CRM (Customer Relationship Management) яка спрямована на вивчення конкретних потреб клієнтів. У рамках даної стратегії здійснюється перехід від масового до індивідуального маркетингу, до діалогу зі споживачем, від пасивного клієнта до

зацікавленого споживача [9]. При цьому широко застосовуються сучасні інформаційні технології та діджиталізація бізнес-процесів.

Для забезпечення ефективних комунікаційних та інформаційних зв'язків з клієнтами в страхових компаніях України необхідно забезпечити подальший розвиток автоматизованих call-центрів та автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які б забезпечували виконання наступних завдань:

- надання детальної інформації про наявні страхові продукти, умови страхування, звітність про діяльність страхової компанії тощо;
- проведення маркетингових досліджень, спрямованих на вивчення попиту страхувальників на страхові продукти для розширення клієнтської бази;
- забезпечення постійного контакту з клієнтами через персональний кабінет та електронне спілкування (інформація про договір в режимі реального часу, розгляд заяв та звернень через інтернет тощо);
- підвищення операційної ефективності та зменшення адміністративних витрат, скорочення часу на розгляд запитів та обслуговування, впровадження електронного документообігу, автоматизованих сервісів для оплат та виплат;
- забезпечення віддаленого доступу для обробки заявок на страхування для агентської мережі, менеджерів та партнерів, з можливістю доступу із мобільних пристроїв.

5) розвиток каналів продажу

Сьогодні через канали прямих продажів - власні агентські мережі та представництва страхових компаній, реалізується близько 15% продуктів накопичувального страхування. Основним каналом продажів для компаній в накопичувальному роздрібному страхуванні (як і в інших країнах) є страхові посередники (агентські та брокерські організації), які зазвичай працюють за схемами багаторівневого (MLM) маркетингу.

З огляду на те, що в сучасній економічній ситуації небагато компаній не готові фінансувати проекти з розширення власної агентської мережі, основним каналом продаж накопичувальних страхових продуктів залишатимуться страхові посередники (найбільш великі з яких взагалі є афілійованими структурами страхових компаній).

Для забезпечення зростання якості продаж та рівня обслуговування клієнтів потрібно вирішити питання підвищення професійного рівня страхових агентів (фінансових консультантів) та впорядкування їх діяльності. У цьому контексті необхідне запровадження ліцензування (сертифікації) страхових агентів і створенням бази агентів, які мають право працювати у сфері страхування життя. Такі агенти повинні здати іспити для підтвердження свого професійного рівня.

Новим альтернативним каналом продаж для продуктів накопичувального страхування мають стати електронні канали продаж (через Інтернет). Сьогодні в розвинутих країнах страхові премії, зібрані через Інтернет, становлять 30-40% від загальних обсягів. Запропоновані через Інтернет страхові продукти приваблюють покупців нижчими цінами (на 10-15%)

та зручністю укладання угоди. Останнім часом перші спроби створення електронних каналів продаж здійснюються і в Україні (наприклад, компанією «PZU Україна Страхування життя»).

б) Підвищення професійного рівня персоналу, підготовка фахівців із страхування життя

Одним із важливих напрямів підвищення ефективності страхових організацій на ринку пенсійного та накопичувального страхування життя є підвищення професійного рівня їх працівників.

Сьогодні у кожній із компаній із страхування життя існують власні підходи та функціонують відповідні структури із підготовки фінансових консультантів та страхових агентів для здійснення страхової діяльності. Це спеціальні навчальні та тренерські центри, департаменти та відділи, які реалізують багаторівневі програми навчання (від базового рівня для початківців до корпоративних тренінгів з підвищення кваліфікації менеджерів вищого рівня із залученням провідних закордонних фахівців) та власні системи оцінки знань та навиків персоналу.

В Україні поки що нема єдиних професійних стандартів підготовки фахівців у цій сфері. Рівень кваліфікації фахівців із різних компаній відрізняється. Провідні фахівці страхового ринку відзначають, що на сьогодні рівень підготовки українських продавців фінансових послуг поки що відстає від європейського, що зумовлено як відсутністю традицій у страхуванні, так і системності у підготовці фахівців. Є відставання від європейських країн у підходах до підготовки фінансових консультантів, де законодавчо встановлені вимоги до їх спеціальної підготовки.

В період проведення пенсійної реформи в Польщі було підготовлено понад 450 тис. фінансових консультантів, які забезпечили її позитивний результат в стислі терміни. За оцінками Ліги страхових організацій України, для проведення аналогічної реформи в Україні, необхідно близько 500 тис. висококласних фінконсультантів⁵.

Очевидно, що страхові компанії не в стані самостійно забезпечити підготовку такої кількості фахівців. Тому сьогодні, для впровадження другого рівня та розвитку третього рівня пенсійної системи, в Україні необхідно сформувати систему підготовки фінансових консультантів, залучаючи до цього можливості вищих навчальних закладів. Професійний фінансовий консультант (страховий агент) повинен володіти досить широкими знаннями у багатьох сферах, а вивчити це за короткий час під час тренінгів є складно. У майбутньому, на нашу думку, роль фінансового консультанта, за аналогією із сімейним лікарем, може розширитись до сімейного посередника у вирішенні різноманітних фінансових питань.

На нашу думку, перспективними напрямками підготовки фахівців у сфері страхування, з використанням потенціалу вищої школи, є наступні:

- запровадження спецкурсів щодо страхування життя у профільних ВНЗ;

⁵ <http://uainsur.com/our-news/27240/>

- проходження практики студентами у страхових компаніях та їх навчання продажам.

Це дозволить страховим компаніям отримати додаткові людські ресурси для розвитку бізнесу, а вищим начальним закладам – працевлаштувати своїх випускників.

Слід також опрацювати можливість створення за участю провідних страхових компаній спеціальних вищих шкіл та коледжів для навчання фахівців страхової справи. Наприклад, в США навчання фахівців проходить як в очній, так і в заочній формі протягом 1-6 місяців у школах бізнесу. Навчанням займаються також ряд коледжів, які фінансуються страховими компаніями.

У найближчій перспективі слід очікувати впровадження в Україні ліцензування фінансових консультантів, що позитивно сприймається учасниками страхового ринку. Для його реалізації необхідне відповідне методичне, організаційне та кадрове забезпечення

На сьогодні в Україні немає спеціалізованих ВНЗ для підготовки фахівців у страховій сфері (таких як Університет банківської справи НБУ із мережею регіональних інститутів, для підготовки спеціалістів банківської справи). Тому доцільно розглянути можливість створення Академії страхування (по аналогії з Податковою академією, Академією митної справи тощо), до викладання у якій слід залучити провідних українських та закордонних фахівців, зокрема з міжнародної асоціації LIMRA. На цей заклад можна було б покласти також завдання підвищення кваліфікації фахівців страхової справи та їх ліцензування (за участю Нацкомфінпослуг).

В цілому, основні напрями підвищення ефективності діяльності страхових компаній у сфері недержавного пенсійного та накопичувального страхування можна представити наступним чином:

- законодавче забезпечення рівноправності учасників системи НПЗ шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;

- приведення українського законодавства у сфері страхування до європейських стандартів (прийняття нової редакції Закону України «Про страхування»);

- вдосконалення пільгового оподаткування накопичувальних внесків та виплат;

- прийняття Закону України « Про Фонд гарантування страхових виплат. за договорами страхування життя»;

- організація системного інформування громадян щодо НПЗ через ЗМІ;

- створення в регіонах інформаційно-консультативних центрів з питань НПЗ;

- підвищення фінансової надійності компаній, якості їх активів, страхових резервів та забезпечення прозорості діяльності;

- розробка нових страхових продуктів, максимально наближених до індивідуальних потреб клієнтів;

- впровадження інвестиційного страхування життя;

- вдосконалення бізнес-процесів та сервісного обслуговування клієнтів із використанням сучасних інформаційних технологій;

- розвиток каналів продажу, у т.ч. електронних продаж;

- підвищення професійного рівня персоналу, вдосконалення системи підготовки фахівців із страхування життя та запровадження їх ліцензування.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 9 липня 2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49 – 51. – Ст. 376.

2. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" від 7 липня 2003 р. №1057-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47 – 48. – Ст. 372.

3. Закон України "Про страхування" від 7 березня 1996 р. № 86/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.

4. Сахацький В. Роль та місце страхування життя у системі недержавного пенсійного забезпечення / В. Сахацький // forINSURER.com за матеріалами "Страхова справа" №1(17)2005. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/06/01/24/2796>.

5. Зелінська А. Ю. Особливості діяльності страхових компаній у системі недержавного пенсійного забезпечення / А. Ю. Зелінська // Магістеріум. Випуск 35. Економічні студії. – 2009. – С.12-17.

6. Адамович В. Роль та місце компанії зі страхування життя у здійсненні пенсійної реформи в Україні / В. Адамович // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://soskin.info/ea.php?pokazold=20041103&n=11-12&y=2004>.

7. Демченко М.В. Соціологічне дослідження відношення споживачів до недержавного пенсійного забезпечення / М.В. Демченко // Науковий вісник: 36. наук. техн. пр. – Львів: УкрДЛТУ, 2013. – Вип. 23.12. – С. 394-399.

8. Феценко В. Особливості інвестиційного страхування unit-linked та передумови його впровадження в Україні / В. Феценко // Україна фінансова. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/165.htm.

9. Віленчук О. М. Рейнжиніринг бізнес-процесів у страховій компанії / О. М. Віленчук // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2011. – № 2, т. 2. – С. 375–389.

References

1. Supreme Council of Ukraine (2003), *Pro zahalnoobov'язkove derzhavne pensijne strachuvannya* [On Compulsory State Pension Insurance]. Law of Ukraine, adopted on 2003, Juli 9, 1058-IV. Retrieved from *Vidomosti Verchovnoi Rady Ukrainy*, 2003, N49-51, p.376 [in Ukrainian].

2. Supreme Council of Ukraine (2003), *Pro nederzhavne pensijne zabezpechennya* [On private pension provision]. Law of Ukraine, adopted on 2003, Juli 7, 1057-IV. Retrieved from *Vidomosti Verchovnoi Rady Ukrainy*, 2003, N47-48, p.372[in Ukrainian].

3. Supreme Council of Ukraine (1996), *Pro strachuvannya* [About insurance]. Law of Ukraine, adopted on 1996, March 7, 86/96-BP. Retrieved from *Vidomosti Verchovnoi Rady Ukrainy*, 1996, N18, p.78 [in Ukrainian].

4. Sachackyy V. (2005), *Rol ta misce strachuvannia zhyttja u systemi nederzhavnogo pensijnogo zabezpechennia* [The role and place of life insurance in the private pension system].

Strachova sprava, №1(17)2005, available at: <http://forinsurer.com/public/06/01/24/2796> [in Ukrainian].

5. Zelinska A.Yu. (2009), *Osoblyvosti dijalnosti strachovykh kompaniy u systemi nederzhavnogo pensijnogo zabezpezhennia* [Features of insurance companies in the private pension system]. *Magisterium*, 35, pp. 12-17[in Ukrainian].

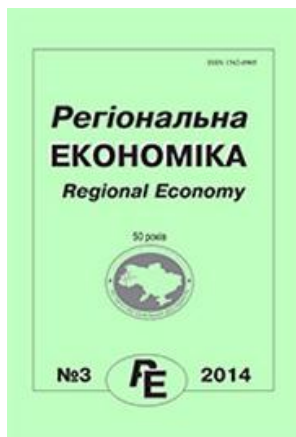
6. Adamovych V., *Rol ta misce kompaniy zi srachuvannya zhyttya u zdijsnenni pensjnoyi reform v Ukraini* [The role and place of life insurance companies in the implementation of pension reform in Ukraine], available at: <http://soskin.info/ea.php?pokazold=20041103&n=11-12&y=2004>[in Ukrainian].

7. Demchenko M.V. (2013), *Sociologichne doslidzhennya vidnoshennya spozhyvachiv do nederzhavnogo pensijnogo zabezpezhennia* [Sociological research related to consumers' private pensions]. *Naukovyy visnyk UkrDLTU*, 23.12, pp.394-399 [in Ukrainian].

8. Feshchenko V., *Osoblyvosti investytsijnogo strachuvannya unit-linked ta peredumovy yogo vprovadzheniya v Ukraini* [Features of investment insurance unit-linked and conditions of its implementation in Ukraine]. *Ukraina finansova*, available at: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/165.htm [in Ukrainian].

9. Vilenchuk O.M. (2011), *Reingeniering bysiness-processiv u strachoviy kompanii*[Reengineering business processes in an insurance company]. *Visnyk Zhytomyrskogo nacionalnogo agroekologichnogo universytetu*, N2, vol.2, pp.375-389. [in Ukrainian].

Scientific-practical journal "REGIONAL ECONOMY"

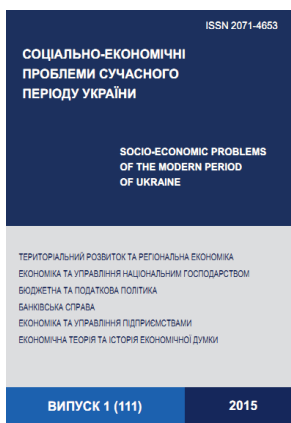
Scientific-practical journal "Regional economy" is a specialized scientific-practical publication, which highlights such theoretical and applied issues: the formation and implementation of state regional policy in Ukraine, the problems of socio-economic life of the regions, territorial development, environmental management and ecological security, social policy, cross-border cooperation, rural development, investment and innovation policy, Finance and banking.

Journal "Regional economy" is included in the List of scientific specialized editions of Ukraine (Decree of the Presidium of the higher attestation Commission of Ukraine dated 16.12.2009 №1-05/06).

The journal is included in the international scientometric databases Index Copernicus, Poland - with 2012.

The journal's website: www.re.gov.ua

Proceedings of the "SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS of the MODERN PERIOD of UKRAINE"

Proceedings of the "Socio-economic problems of the modern period of Ukraine" is a specialized scientific-practical edition based National Academy of Sciences of Ukraine and the Institute for regional studies of NAS of Ukraine.

The book highlights the results of studies of institutional and socio-economic problems of development of Ukraine at the macro, meso and micro levels, encouraging to published authors who carry out research work in various sectors of the economy.

The book "Socio-economic problems of the modern period of Ukraine" on the List of scientific professional publications of Ukraine in the field of economic Sciences (Decree of the Presidium of HAC of Ukraine from 18. 11. 2009 №1-05/5).

Site collection: www.zbirnyk.ird.gov.ua